

Jämtlands-
Härjedalens
Gille i
Uppsala

AVISEN Medlemsblad för Jämtlands-Härjedalens Gille

2023 nr 3

Årets Surströmmingskalas

fredag den 15 september kl 18.00

Träffpunkt Storgatan 11

Musik med minnen från Jämtland

av Anne-Marie Jansson Enkler och Christina Hansson

Därefter undfägnas vi den goda strömmingen, tunnbröd samt ostar, öl, kaffe och kaka, allt till en kostnad av 195 kr. Starköl och snaps finns till försäljning.

Anmälan senast 8 september till Rut Helmersson, gillevard@jhgille.se
eller tel. 070 845 13 44

Betala gärna i förväg till vårt plusgiro 39 30 09-6 eller swish 123 094 13 02

Vill du arbeta med vår nya hemsida/webbplats jhgille.se?

Den är gjord med Wordpress, det i särklass vanligaste verktyget för små och medelstora hemsidor. Om du redan har erfarenhet av Wordpress är det en fördel, annars får du chansen att lära dig. Du ska ha datorvana och tycka om att utveckla. PC eller Mac spelar ingen roll, men man klarar inte jobbet med smartmobil eller platta.

Jag har själv börjat lägga in nyheter och material på vår webb och hoppas att vi ska kunna samarbeta så att JHGille får ett rättvisande ansikte utåt. Till vår hjälp har vi Maria Wold-Troell som har hållit på med webbplatser i tjugo år.

Barbro Nilsson Garbergs

Jan Enger in memoriam

Jan Enger avled genom en trafikolycka den 27 juli när han och Eva var på väg hem till Uppsala från lantstället på Väddö. Det känns så onödigt att hans liv skulle sluta på detta tragiska sätt och det är förstås en stor förlust för Eva och familjen. Många fler kommer att sakna Jan som hade så många järn i elden. Han sjöng i flera körer och hade uppdrag i föreningar även om vi i Jämtlands-Härjedalens Gille avtackade honom vid årsmötet i år. Jan var dalsläning från Åmål men tack vare att han under studierna i Uppsala mötte sin kärlek i Eva från Jämtland kunde han bli medlem i Gillet. Han blev inte bara medlem utan han åtog sig under många år uppdrag i styrelsen. Bland annat skapade han vår hemsida och han var redaktör för Avisen. Jan utstrålade glädje och vänlighet och var alltid beredd att hjälpa till. Även efter sin avgång hjälpte han dem som tog över hemsidan och Avisen. Han hade ett obesvarat mail från sin efterträdare när han så grymt rycktes bort. Vår medkänsla går till Eva och familjen och vi kommer att med glädje och tacksamhet minnas Jan för den person han var och för hans stora insatser för Gillet.

Styrelsen

Betala medlemsavgiften som årsmötet fastställde till 100 kr per person. Bankgiro 39 30 09-6 eller swisha till 123 094 13 02.

Det är vi som styr och ställer i Gillet:

Ordförande Mats O Karlsson 070-517 60 16, matsokarlsson43@gmail.com • Vice ordförande Arne Sandemo, 070-399 60 36, arne.sandemo@gmail.com • Sekreterare Stefan Halvarsson 018-46 80 65, stefanhalvarsson4@gmail.com • Kassaförvaltare Bosse Häll 073-074 58 57, bosse.hall@telia.com • Karl-Eric Ericson 070-216 17 85, karleric.ericson@gmail.com • Gillevärd Rut Helmersson 070-845 13 44, ruthelmersson44@gmail.com • Redaktör och hemsidaansvarig Barbro Nilsson Garbergs 070-207 89 00, barbron@gmail.com
Hemsida: www.jhgille.se e-post: info@jhgille.se Plusgiro: 39 30 09-6 Swish: 123 094 13 02

Rapport från Heimrejsan den 12–14 juli med tema Inlandsbanan

Vi blev 13 deltagare: Gunnel Försth, Inga-May Lysén, Yvonne Jönsson Warnicke (tre systrar), Stefan Halvarsson och Kerstin Mickelsson, Mats O Karlsson och Marja Östring, Gertrud och Lars Nordell, Claes och Helena Olsson, Arne Sandemo, Margareta Torgén.

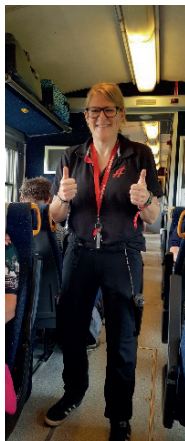
Större delen av gruppen beredd kliva ombord på "vårt" Inlandståg mot norr 13 juli

Gruppen samlades till lunch på anrika restaurang Hov på Jamtli den 12 juli. Det låg regn i luften och SMHI:s prognoser för de kommande två dagarna var dystra med mycket regn. Detta drog ner humöret inför på de nio timmarna i Hoting och de sex i Sveg. Efter lunchen gick vi en timme med guide inom Historieland Jamtli.

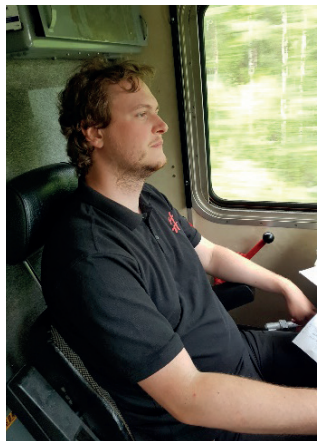
Torsdagens program var tur och retur, 334 km, till Hoting, länets nordligaste station på Inlandsbanan. Tåget avgick kl. 07.40. Vädret i Hoting under dagen var nästan regnfritt! Ombord fanns Inlandsbanans tågvärd, som gav oss fortlöpande information och föraren som manövrerade ekipaget.

Banan på väg till Lit

Heike tågvärd

Alexander tågförare

Mjölkkört nästan överallt

De nio timmarna i Hoting hade Arne, som sina 15 första år levde på orten, grovplanerat. Vi steg av vid Hoting Camping cirka 2 km före samhället för två besöksmål och förmiddagsfika. Ivars Bil-museum var det första med 100-talet bilar av olika märken och årgångar, ett fyrtiotal motorcyklar, modellbilar och annat motorrelaterat material. Ivar Eriksson som skapat museet började som bilhandlare i liten skala i Norråker. På Hoting Camping mötte oss Kent Wassdahl som fixade kaffe och visade Hoting Forntid, en samling kulturhistoriska föremål från Hotings historia som en mötes- och handelsplats mellan öst och väst under vikingatiden.

Ivars Bilmuseum

Marschen 2 km in till Hoting

Ulla-Britt och Harry Jonsson

Under eftermiddagen tittade vi på kyrkan från 1980-talet och besökte hembygdsgården i utkanten av samhället. Där träffade vi Harry och Ulla-Britt Jonsson. Harry kändes som "Mr Hoting". Han berättade om travtraditionen, om striden 1974 om Hoting skulle gå ihop med Strömsund i Jämtland eller med Dorotea i Lappland och mycket annat. Tillbaka i samhället öppnade Madele-na K&B speciellt tidigt för oss för en middagsbuffé innan tåget gick.

På fredag åkte vi tur och retur till Sveg, länets sydligaste station 35 mil från Hoting. Vädret var gynnsamt även denna dag. Lars-Olof Mattsson, en ledande kommunpolitiker (M), överraskade med att välkomna oss vid stationen. Det framgick att Stefan och Arne var hans gamla vänner från Jamtamot i Uppsala vilket nog motiverade honom lite extra.

Lars-Olof Mattsson t.h. tar emot

Vävnad på Gammelgården

Peter Hurtig, ordförande

Första besöksmålet var Gammelgården där hembygdsgårdens ordförande Peter Hurtig visade och vi åt lunch bestående av flautgröt. Stefan som arbetat vid tinget i Sveg på 80-talet ledde oss på en vandring genom Sveg till bl.a. Tingshuset, bron över Ljusnan för både bilar och tåg som fått namnet Mankells bro efter Henning som växte upp i Sveg. Vi fikade på det lite udda Café Cineast innan vi anträdde återresan. Vid vår summering av årets Heimrejsa framkom idel lovord över människorna vi mött, intryck och bilder längs de 35 milens hembygd och i närbild Hoting och Sveg samt den goda stämningen i gruppen.

En utförlig reseberättelse på 8 sidor med fler bilder finns på Gillets hemsida www.jhgille.se

Mats O Karlsson

Gilletts vårmöte den 26 maj 2023 å Pensionisternas hus, Upsala

”Ta mig från detta helvete!” Så inledde dagens gäst Synnöve Sundell-Bergman, bördig från Görvik, Hammerdal, sitt föredrag å vårmötet, grundat på en bok hon skrivit med samma titel (Jengel Förlag, 2022).

Boken emanerar i att Synnöve kom att intressera sig närmare för sin morfars syster Beata Jonsson, född Hemmingsdotter (1871-1952) och hennes ovanliga levnadsöde, med mångårig hospitalsvistelse och dess troliga orsaker.

Beata föddes som ett av tre barn på gården Utat i Görvik, en by i gamla gränstrakter mot Norge. Hennes syskon var Anna Greta Hemmingsdotter (1874-1950) och Olof Hemmingsson (1880-1961). Olof var Synnöves morfar. Beatas föräldrar var i sin tur Hemming Olofsson (1843-1929) och Lisa Larsdotter (1848-1940).

Närmaste granngård till Utat är i Görvik gården Millestun, vars handhavande och invånare kom att spela en väsentlig roll i dramat. På den gamla släktgården Millestun med anor från 1500-talet fanns bonden och ägaren Jonas Göransson (1818-1892), hans hustru Lisbeth Israelsdotter (1833-1910) och barnen Lisbeth Jonasdatter (1855-1919), Israel Jonsson (1859-1918), Per Lindqvist (1863-1936) samt Ingeborg Jonasdatter (1870-1960).

Israel Jonsson gifte sig med Beata 1889, och t.o.m. 1895 hade de fått barnen Johan Edvard, född 1890, Ida Elisabeth, född 1892 och Hemming Leonard, född 1895. Hemmings födelse blev mycket svår för Beata, och kom att medföra en långvarig fysisk konvalescens, och sannolikt en psykisk depression som inte ville släppa taget.

Israels far sålde Millestun till ett skogsbolag 1891 och avled 1892 som arrendator, vilket för Israel kom att medföra samma status när han vidtog efter fadern. Försäljningen av gården borde ha resulterat i en god summa pengar, men bouppteckningen efter fadern upptog tämligen obetydliga tillgångar. Vad hände? Uppgifter om spel och intagande av starka drycker förekom, dock inget påtagligt fastställt.

Men Beata förblev kroppsligt inte fullt återställd. Maken Israel visade sig också vara henne otrogen: en piga kom till gården, och fick med Israel fr.o.m. 1901 t.o.m. 1916 åtta s.k. oäkta barn; faderskapet fastställdes aldrig, men lär ha varit allmänt bekant i byn (först 1918 kom lagstiftning om tillsättande av barnavårdsman och utredning för faderskaps fastställande).

För Beata kan sviterna efter tredje barnets födelse, gårdens vacklande ekonomi och makens otrohet ha blivit för mycket. Beata bröt upp och flyttade hem till Utat. En klar spricka torde därmed ha uppstått mellan de båda gårdarnas släkter. Bidragande lär ha varit att Beatas föräldrar var strängt religiösa, och att särskilt Lisa Larsdotter

kan ha ställt krav på att Israel skulle ekonomiskt fortsätta underhålla Beata och barnen.

Någon skilsmässa synes dock aldrig ha aktualiserats från någöndera parten. Istället kom, peu om peu, Beata att betecknas som sinnessjuk, detta genom makens intyg 1904, en biträdande provinsialläkares dito 1905 och en samma år gjord ansökan till Härnösands hospital om intagande för vård. Medicinalstyrelsen fann dock att hon skulle hamna å Upsala asyl, i praktiken innebärande livstids placering såsom varande obotligt psykotisk; beslutet verkställdes 1906. Därefter överfördes hon till Sätters hospital åren 1912-1915, och kom slutligen till Östersunds hospital (Frösö sjukhus). Härifrån utskrevs hon först 1951, och avled 1952.

Först 1916 fick Beata besök av någon anhörig, då av brodern Olof och hans hustru. Det var då hon uttalade vädjan om att *Ta mig från detta helvete!*, som alltså inte gav något resultat.

I sammanhanget pekar Synnöve på diverse oklarheter, motsägelser, antydningar, svepande formuleringar och partiskhet i utredningen som föregick Beatas hospitalisering. Särskilt anmärkningsvärt är att man under utredningen dragit in en avlägsen släktings sinnessjukdom, och att i Upsala asyls inskrivningsliggare är antecknat Beatas moder och en moster som ”besynnerliga”. Vistelsen å inrättningarna var också förvaring snarare än vård, och ger numera en skrämmande bild av hur dåtidens mentalvård de facto fungerade. I synnerhet torde även dåmera stora tilltro till, och respekt för, ”överheten” och vetenskapen ha bidragit till Beatas 45 år långa hospitalsvistelse.

Synnöve avtackades hjärtligt för sin framställning. – I övrigt kunde dryga fyrtioålet deltagare avnjuta sedvanlig kallskuren vårmåt, goda drycker och av gillesvärden **Rut Helmersson** delikat tillredd efterrätt. Och ett antal lyckliga vinnare erhöill idel lotterihögvinster.

Stefan Halvarsson

Nu ske ma si, sa käringa å klöfft tase aughåra (nu ska vi se sa kärringen, och klippte av sig ögonbrynen, ett uttryck som man använder när man förbereder sig för något man skall ta itu med)

Nya medlemmar

Vi har fått följande nya medlemmar det senaste halvåret:

Britt Björnefur, f. 1948, Krokomb
Åsa Larsson, f. 1949, Östersund
Margareth Lundhall, f. 1947, Ljungdalen
Agneta Ney, f. 1948, Ytterhogdal
Jennie Nordin, f. 1977, Östersund
Stefan Petrusson, f. 1950, Frösön

Återstående möten under 2023

Förjulskafe den 2 december.